

Memorandum betreffende de weigering van bankbiljetten door verkopers

In de detailhandel, waar betalingen veelvuldig in contanten (biljetten en muntstukken) worden uitgevoerd, berust de aanvaarding van de in betaling aangeboden coupures doorgaans op het gezond verstand van zowel consument als verkoper. Dit memorandum heeft niet tot doel deze regels van gezond verstand ongedaan te maken maar om, in tegendeel, een referentiekader tot stand te brengen dat steunt op die regels en dat toepassing kan vinden wanneer zich ondanks alles problemen zouden voordoen tussen verkoper en consument.

In het kader van [het boek VI van het Wetboek van economisch recht \(WER\)](#), bevinden verkopers zich in een staat van algemeen verkoopaanbod aan het publiek (gericht tot onbepaalde bestemmingen). Zij zijn er bijgevolg toe gehouden om de prijs van de aldus aangeboden producten en diensten aan te duiden. Deze prijs moet de in totaal door de consument te betalen prijs zijn, rekening houdend met de doorgaans gebruikte betaalmiddelen in de sector. In de detailhandel behoort de overhandiging van contanten tot de vaakst gebruikte betalingswijzen.

Binnen de wettelijk vastgestelde grens van 3 000 euro (artikel 21 van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, gewijzigd door de wet van 29 maart 2012) is de voorafgaande weigering van elke betaling in contanten strijdig met het begrip van wettige betaalkracht. De Europese regelgeving (i.c. artikel 10 van de Europese verordening nr. 974/98 van 3 mei 1998 over de invoering van de euro), bepaalt dat de in euro luidende bankbiljetten de enige zijn die wettige betaalkracht hebben in alle Lidstaten die deel uitmaken van de eurozone. Dit begrip van de wettige betaalkracht, dat ligt tussen de gedwongen betaalkracht (waarbij geen enkele afwijking bij overeenkomst wordt toegestaan) en de vrije betaalkracht (waarbij aan contanten geen groter bevrijdend karakter toegekend worden dan aan andere betaalmiddelen), is aanwezig in alle landen van de eurozone (aanbeveling van 22 maart 2010 van de Europese Commissie betreffende de draagwijdte en de gevolgen van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel van eurobankbiljetten en –munten, ref. 2010/191/EU). Voormeld begrip heeft naar Belgisch recht voor gevolg dat de schuldeiser van een geldsom er in principe toe gehouden is om deze betaalmiddelen te aanvaarden als wettelijke betaling aangezien het gebruik ervan in alle omstandigheden een bevrijdend karakter heeft. Partijen kunnen niettemin vrij overeenkomen over alternatieve betaalwijzen; zij kunnen zelfs in onderlinge overeenstemming afwijken van de voorgaande regel en bij wijze van uitzondering de betaling van de geldschuld aan de hand van contanten uitsluiten.

In de detailhandel vormen de aanbieding en aanvaarding van eurobankbiljetten en – muntstukken echter de referentebetalingwijze. Hieruit vloeit voort dat elke verhoging van de te betalen prijs indien de consument contant wenst te betalen, strijdig is met artikel VI.4 WER.

Doorgaans volstaat het gezond verstand van consumenten en verkopers om problemen te voorkomen. Wanneer de consument het bedrag van zijn aankoop wenst te betalen in contanten, zal de verkoper de hem aldus aangeboden biljetten slechts weigeren op grond van redenen die verband houden met het “principe van de goede trouw”, met name objectieve criteria die vaak overigens niet worden betwist door de consument. Zo niet zou het alsnog kunnen gaan om een oneerlijke handelspraktijk die het economische gedrag van de getroffen gemiddelde consument wezenlijk kan verstoren (artikel VI.93 WER, bijvoorbeeld een illegale verkoopweigering) of zelfs om een onrechtmatig beding (artikel VI.82 WER).

Het meest evidente objectieve criterium op grond waarvan een eventuele weigering van bepaalde coupures gewettigd kan geschieden, is de afbreuk aan het beginsel van de evenredigheid. Een klant die een laaggeprijsd product betaalt met een coupure waarvan de nominale waarde aanzienlijk hoger is, brengt inderdaad ongemakken, kosten en risico's teweeg voor de verkoper. Wanneer deze bankbiljetten aanvaardt waarvan de waarde kennelijk niet in evenredigheid staat tot het te betalen bedrag, ziet hij of zij zich verplicht om een aanzienlijk volume aan wisselgeld terug te geven, in die mate dat de mogelijkheid om geld terug te geven aan de volgende klanten in het gedrang komt, of dat hij of zij zich verplicht ziet om een ongewoon grote voorraad kasgeld bij te houden om dit risico af te wenden, wat een voor de hand liggend veiligheidsprobleem kan scheppen. Ter informatie: wat de grote coupures betreft (500 of 200 euro) zal een verkoper van een onevenredigheid mogen uitgaan wanneer het te betalen bedrag minder dan 50 procent van de waarde van de gebruikte coupure bedraagt. Buiten de onevenredigheid tussen de waarde van de aangeboden coupure en deze van het te betalen bedrag, kunnen andere factoren in aanmerking worden genomen om de geldigheid te beoordelen van een dergelijke weigering. Men denke hier in het bijzonder aan de gemiddelde waarde van de producten die de verkoper te koop stelt, evenals het gemiddeld bedrag van de aankopen die gewoonlijk contant worden betaald bij deze verkoper. Die criteria laten inderdaad toe om het volume aan kasgeld te bepalen dat de verkoper normaliter dient aan te houden. Een verkoper die binnen de perken van voormelde criteria blijft is tot geen voorafgaande informatie gehouden.

Een ander criterium dat een eventuele weigering kan rechtvaardigen, is een uitzonderlijke en tijdelijke veiligheidsreden, zoals bv. een of meerdere overvallen op of diefstallen bij een verkoper of in de naaste omgeving. Het aanhouden door een verkoper van een aanzienlijk volume aan kasgeld kan hem of zijn werknemers in bepaalde uitzonderlijke omstandigheden blootstellen aan een ernstig veiligheidsrisico. In dergelijk geval past het om voorafgaand het cliënteel van de weigering op de hoogte te brengen. De verkoper die van deze afwijking wenst gebruik te maken, zal zulks op leesbare en ondubbelzinnige wijze moeten aankondigen met affiches aangebracht aan de ingang van de zaak evenals in de onmiddellijke nabijheid van de kassa's. Deze affiches kunnen luiden in de volgende zin: "om veiligheidsredenen aanvaardt deze winkel tijdelijk geen betalingen in contanten".

Tot slot spreekt het voor zich dat een verkoper een biljet mag weigeren wanneer een onderzoek volgens de door de ECB aanbevolen "voel, kijk, kantel, vergelijk"-methode hem ernstige redenen geeft om te denken dat het om een vals biljet gaat.

In geval van moeilijkheden, zal de algemene directie Economische Inspectie van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie de praktische omzetting van deze criteria kunnen evalueren. Meer informatie kan bij die FOD worden verkregen.